

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**

Avdelning 32

DOM
2015-12-07
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
12536-15

1

SÖKANDE

Schindler Hiss AB, 556202-2821
Box 547
182 15 Danderyd

Ombud: Thomas Rosendahl
Adress som ovan

MOTPART

1. Stockholms Stad, Fastighetskontoret
Box 8312
104 20 Stockholm

Ombud: Juristen Lars Mattsson
Adress som ovan

2. S:t Eriks Hiss Aktiebolag, 556167-4481
Box 90253
120 24 Stockholm

SAKEN

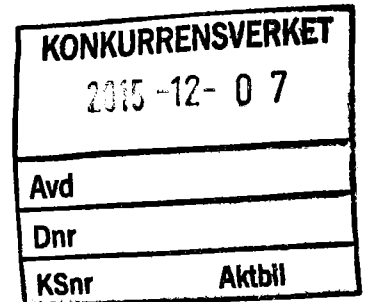
Överprövning enligt lagen om offentlig upphandling

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller delvis ansökan och förordnar att upphandlingen får avslutas först sedan rättelse har skett på så sätt att Fastighetskontoret i Stockholms stad vidtar en ny prövning av anbuden avseende anbudsområdet FSK i enlighet med vad som framgår av denna dom.

Förvaltningsrätten avslår i övrigt Schindler Hiss AB:s ansökan om ingripande enligt lagen om offentlig upphandling.

Dok.Id 654554

Postadress
115 76 Stockholm

Besöksadress
Tegeluddsvägen 1

Telefon
08-561 680 00
E-post:
forvaltningsrattenistockholm@dom.se

Telefax
08-561 680 01

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

BAKGRUND

Fastighetskontoret i Stockholms stad (Fastighetskontoret) genomför en upphandling av ramavtal avseende drift och underhåll av hissar, dnr 2.4-183/2015. Upphandlingen genomförs som ett öppet förfarande enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU). Anbudsgivarna har kunnat lämna anbud avseende ett eller flera av områdena fastighetskontoret (FSK), brandstationer, idrottsförvaltningen (IDF) och rulltrappor. Enligt tilldelningsbeslut av den 1 juni 2015 har anbudet från S:t Eriks Hiss Aktiebolag (S:t Erik) antagits vad gäller områdena FSK och IDF. Anbudet från ThyssenKrupp Elevator Sverige AB (Thyssen) har antagits för områdena brandstationer och rulltrappor. Anbudet från Schindler Hiss AB (Schindler) har placerat sig på andra plats beträffande områdena FSK och rulltrappor samt på tredje plats när det gäller områdena brandstationer och IDF.

YRKANDEN M.M.

Schindler ansöker om överprövning av upphandlingen och yrkar att förvaltningsrätten ska förordna att anbuden från S:t Erik och Thyssen ska förkastas. Till stöd för sin talan anför Schindler bl.a. följande. Enligt förfrågningsunderlaget fäster Fastighetskontoret mycket stor vikt vid att ska-kraven ska vara uppfyllda. I upphandlingsföreskrifterna punkt UF3.11 anges "Upphandlingsformen medger inte förhandling varför det är av stor vikt att alla krav och villkor enligt förfrågningsunderlaget följs och att samtliga efterfrågade uppgifter lämnas i anbudet." Trots det har Fastighetskontoret inte utslutit S:t Eriks och Thyssens anbud trots att de inte uppfyller samtliga ska-krav i upphandlingen. Fastighetskontoret har därmed brutit mot likabehandlingsprincipen.

Brandskyddsansvarig

I de särskilda föreskrifterna punkt SF5.512 anges det tydligt: "Den brandskyddsansvariges namn anges i anbud." Trots det har varken S:t Erik eller Thyssen namngett någon brandskyddsansvarig i respektive anbud. Fastighetskontoret tycks argumentera för att det inte har varit nödvändigt att namnge den brandskyddsansvarige i anbudet om det inte särskilt har angetts i förfrågningsunderlaget. Kammarrätten i Göteborg har dock i dom i mål nr 26-12 uttalat att ett ska-krav ska vara uppfyllt vid tiden för anbudsingivandet om det inte anges något annat i förfrågningsunderlaget. Schindler kan inte se att det finns någonting skrivet i förfrågningsunderlaget om att ska-kraven inte ska vara uppfyllda vid anbudsinlämnandet.

Undertecknande av anbudet

S:t Eriks anbudsformulär är inte undertecknat, vilket är ett krav enligt upphandlingsföreskrifterna punkt UF3.34 där det föreskrivs följande angående anbud som lämnas digitalt: "Anbudsformuläret måste öppnas, sparas ned, därefter fyllas i samt skrivas ut för att undertecknas. Scanna sedan in det undertecknade anbudsformuläret och ladda upp". Fastighetskontoret förefaller dock i yttrande i målet hävda att man inte har uppställt något krav i upphandlingsföreskrifterna om att anbudet ska vara undertecknat. Av rättspraxis följer att anbud som inte har varit undertecknade har underkänts. I Kammar-rätten i Jönköpings dom i mål nr 3805-11 underkändes ett anbud som var undertecknat av anbudsgivarens verkställande direktör men inte dess firma-tecknare.

Serviceintervaller

Enligt de tekniska föreskrifterna punkt TF7.21 ska entreprenören föreslå serviceintervaller och bifoga arbetsinstruktioner för att uppnå funktionskrav

och övriga krav. Denna information finns inte i anbudet från S:t Erik. Fastighetskontoret har uppgett att den aktuella informationen inte behöver lämnas under anbudsförfarandet. Schindler hänvisar härvid till Kammarrätten i Göteborgs dom i mål nr 26-12, d.v.s. att ett ska-krav ska vara uppfyllt vid tiden för anbudsinlämnandet om det inte anges något annat i förfrågningsunderlaget.

Skada

Schindler har i utvärderingen av upphandlingen utvärderats som nummer två efter S:t Erik gällande området FSK, som nummer tre efter Thyssen och S:t Erik gällande området brandstationer, som nummer tre efter S:t Erik och Thyssen gällande området IDF och som nummer två efter Thyssen gällande området rulltrappor. Schindler har således lidit eller riskerat att lida skada av att anbudet från S:t Erik och Thyssen har utvärderats trots att de inte uppfyller ska-kraven i upphandlingen. Om anbudet från S:t Erik och Thyssen rätteligen hade förkastats skulle Schindlers anbud ha antagits avseende samtliga fyra områden i upphandlingen.

Fastighetskontoret bestrider ansökan. Till stöd för bestridandet anförs bl.a. följande. Fastighetskontoret har inte brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i lagen. Förfrågningsunderlaget uppfyller kraven på förutsebarhet och transparens. Anbudet har prövats i enlighet med angivna förutsättningar och anbud och anbudsgivare har behandlats lika utan ovidkommande hänsyn.

Brandskyddsansvarig

Schindler har anfört att S:t Erik och Thyssen inte har redovisat någon brandskyddsansvarig i strid med punkt SF5.512 i de särskilda föreskrifterna. Fastighetskontoret bestrider detta påstående. Upphandlingen har sin grund i

standardavtalet ABFF 12. Till detta standardavtal finns det mallar såsom bl.a. upphandlingsföreskrifter, anbudsformulär, särskilda föreskrifter och tekniska föreskrifter. Enligt punkt UF3.22 i upphandlingsföreskrifterna utgör samtliga dessa dokument förfrågningsunderlag. Detta innebär dock inte att samtliga krav i samtliga dokument ska uppfyllas i upphandlingsfasen. Upphandlingsföreskrifterna och anbudsformuläret styr själva upphandlingen. Där benämns leverantören "anbudsgivaren". De krav som ställs upp i dessa dokument ska anbudsgivaren uppfylla i själva anbudsfasen. De särskilda föreskrifterna utgör allmänna villkor för hur uppdraget ska utföras och de tekniska föreskrifterna utgör konkreta regler för uppdragets utförande. Här benämns leverantören "entreprenören". De två sistnämnda föreskrifterna utgör själva avtalet som styr relationen mellan beställaren och entreprenören under entreprenadtiden. De krav som ställs upp i dessa dokument ska anbudsgivaren uppfylla i entreprenadfasen. Anledningen till att samtliga dessa dokument anges som förfrågningsunderlag i upphandlingsföreskrifterna är att staden vill ge leverantörerna en möjlighet att räkna på hela affären.

Fastighetskontoret anser således att kravet på att namnge brandskyddsansvarig inte utgör ett sådant ska-krav i upphandlingsfasen som gör att en upphandlande myndighet måste förkasta ett anbud som inte namnger någon brandskyddsansvarig. I punkt SF5.512 i de särskilda föreskrifterna anges visserligen "den brandskyddsansvariges namn anges i anbudet". Detta är en felskrivning av staden. Det skulle rätteligen ha stått "den brandskyddsansvariges namn anges i kontraktet". Även andra funktioner som ska namnges i anbudet omnämns i de särskilda föreskrifterna. Detta avser funktioner såsom arbetsledare och platschef, miljöansvarig och kvalitetsansvarig. Till skillnad från brandskyddsansvarig räknas dessa funktioner också upp i anbudsformuläret. Att namnge dessa funktioner är nämligen ett ska-krav som framgår av både anbudsformuläret och av UF3.31 i upphandlingsföreskrifterna där det anges att: "anbud ska lämnas i enlighet med anbudsformulär".

Det är inte något ska-krav att namnge funktionen brandskyddsansvarig och denna funktion finns därför inte med i anbudsformuläret. Av detta skäl har det inte funnits någon skyldighet för Fastighetskontoret att förkasta S:t Eriks och Thyssens anbud.

Vad gäller Fastighetskontorets felskrivning åberopar Fastighetskontoret RÅ 2002 ref. 50 där det bl.a. anges att de skiftande förhållanden som förekommer i det ekonomiska livet gör att även förfrågningsunderlag och utvärderingsmodeller som inte är optimalt utformade får godtas under förutsättning att de principer som bär upp LOU och unionsrätten inte träds för när. Fastighetskontoret anser att förfrågningsunderlaget är tillräckligt tydligt för att en anbudsgivare ska kunna avge ett korrekt anbud. En normalt omsorgsfull och rimligt informerad leverantör ska kunna utgå från att upphandlingsföreskrifterna och anbudsformuläret anger vilka uppgifter som ska bifogas i anbudet avseende ska-krav i upphandlingsfasen. Omständigheten att Fastighetskontoret felaktigt i de särskilda föreskrifterna skrivit att brandskyddsansvarig anges i anbudet och inte i kontraktet kan inte anses vara diskriminerande eller ha hindrat någon från att lämna anbud.

Om förvaltningsrätten skulle anse att det är ett obligatoriskt krav i förfrågningsunderlaget att brandskyddsansvarig ska anges i anbudet önskar Fastighetskontoret i andra hand anföra följande. Proportionalitetsprincipen innebär i utvärderingsfasen av en upphandling att ett krav som diskvalificerar en leverantör måste vara relevant för upphandlingen och inte av oväsentlig betydelse. Kravet på att ange brandskyddsansvarig med namn har enligt Fastighetskontorets uppfattning inte någon egentlig betydelse för upphandlingen och utförandet av uppdraget. Av de särskilda föreskrifterna framgår att anbudsgivaren under avtalstiden övertar brandskyddsansvaret som åvilar beställaren. Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete AFS 1999:3 anges att avseende byggarbetsplatsens arbetsmiljöorganisation "kan" uppgifter behöva finnas om brandskyddsansvarig.

Detta är således inte något viktigt krav i upphandlingen. Vidare har S:t Erik skickat in ett intyg avseende heta arbeten för en person och Fastighetskontoret har därför uppfattat att denna person är brandskyddsansvarig för S:t Erik även om S:t Erik inte uttryckligen har angett någon brandskyddsansvarig.

Undertecknande av anbudet

Fastighetskontoret bestrider att det skulle vara ett ska-krav i upphandlingen att anbudet ska undertecknas. LOU saknar bestämmelser som stadgar att anbud ska vara undertecknade och Fastighetskontoret har inte ställt upp ett sådant krav i upphandlingsföreskrifterna. Vad gäller den skrivning i punkt UF3.34 som Schindler åberopar anges där att anbud kan lämnas digitalt. Det är således inte något ska-krav att anbudet ska lämnas på det sätt som anges i punkten. Svea Hovrätt ansåg i dom i mål nr T 1432-05 att om det inte finns något uttryckligt ska-krav vad gäller underskrift kan anbud antas i avsaknad därav. Hovrätten anförde att en underskrift i detta sammanhang mer var att se som ett bevismedel för att anbudsgivaren står för sitt anbud. Om detta kan bekräftas på annat sätt, vilket i detta fall gjordes genom efterföljande kontakter, finns ingen anledning att uppställa krav på underskrift. Det har därmed inte funnits någon skyldighet för staden att förkasta S:t Eriks anbud.

Om förvaltningsrätten skulle anse att det är ett obligatoriskt krav att anbudet ska vara undertecknat önskar Fastighetskontoret i andra hand anförda följande. Som anförts ovan måste ett krav som diskvalificerar en leverantör enligt proportionalitetsprincipen vara relevant för upphandlingen och rimligen inte av oväsentlig betydelse. Upphandlingen har genomförts genom ett elektroniskt förfarande i en databas där anbudsgivare registreras och det är för den upphandlande myndigheten tydligt varifrån ett anbud härrör. Undertecknandet har inte heller någon annan rättslig betydelse. Ett undertecknande av anbudet saknar därför betydelse och mot denna bakgrund skulle

det strida mot proportionalitetsprincipen att förkasta S:t Eriks anbud på denna grund. Då avvikelsen inte kan anses stå i proportion till följderna av att förkasta anbudet har Fastighetskontoret inte handlat i strid med de principer som bär upp LOU genom att anta S:t Eriks anbud.

Serviceintervaller

Schindler har anfört att S:t Erik inte har föreslagit serviceintervaller eller bifogat arbetsinstruktioner för att uppnå funktionskrav och övriga krav som är ska-krav enligt punkt TF7.21 i de tekniska föreskrifterna. Fastighetskontoret bestrider detta. Kraven i de tekniska föreskrifterna och i de särskilda föreskrifterna utgör, som anförts ovan, avtalsvillkor och krav under entreprenadtiden och inte krav som anbudsgivaren ska redogöra för i anbuderna om inte detta anges särskilt. Fastighetskontoret anser mot denna bakgrund att kravet på föreslagna serviceintervaller och bifogade arbetsinstruktioner i punkt TF7.21 inte måste redogöras för i anbuderna utan är krav som ska vara uppfyllda under entreprenadtiden, ingår i avtalet och ska finnas redovisat under avtalstiden. Av dessa skäl har det inte funnits någon skyldighet för staden att förkasta S:t Eriks anbud.

Om förvaltningsrätten inte delar Fastighetskontorets uppfattning i frågan önskar Fastighetskontoret i andra hand anföra följande. Fastighetskontoret anser att S:t Erik uppfyller de krav som anges i punkt TF7.21 genom ingivet anbud. S:t Erik har till anbudet bifogat en fullständig lista över Fastighetskontorets hissar där man anger serviceintervaller. I bilagan "Information om miljö-, arbetsmiljö och kvalitetsledningssystem" framgår bl.a. serviceåtgärder och förebyggande åtgärder, vilket efterfrågas i punkt TF7.21. Denna redovisning är enligt Fastighetskontoret tillräcklig och skäl att förkasta S:t Eriks anbud saknas således.

Fastighetskontoret vill även hänvisa till Norstedt Juridiks lagkommentar till LOU där det bl.a. anges att det inte finns något krav på att samtliga krav i förfrågningsunderlaget ska vara uppfyllda när anbudet senast ska ges in, att EU-domstolens dom i mål C-234/03 Contse anger att det är orimligt att krav som rör villkor för deltagande i upphandlingen och som medför en rad utgifter för leverantörer ska vara uppfyllda redan vid anbudsinlämnandet och att det ligger i sakens natur att kommersiella villkor inte alltid behöver vara uppfyllda redan vid anbudsingivandet utan att det kan vara tillräckligt att de är uppfyllda först i samband med undertecknande av kontrakt eller till och med en tid in i avtalsperioden.

S:t Erik, som har beretts tillfälle att yttra sig i målet, har uppgett att bolaget inte har någonting att anföra utöver vad Fastighetskontoret har uppgett i målet.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Av 1 kap. 9 § LOU följer att upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

I 16 kap. 6 § LOU anges bl.a. följande. Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts.

Överprövning enligt LOU utgör en kontroll av om det, utifrån de omständigheter sökanden har anfört, finns grund att ingripa mot upphandlingen enligt 16 kap. 6 § LOU. De grundläggande principer som ska efterlevas vid all offentlig upphandling är principerna om icke-diskriminering, likabehandling, transparens, proportionalitet och ömsesidigt erkännande. Likabehandlingsprincipen innebär att alla leverantörer ska behandlas lika och ges så lika förutsättningar som möjligt i alla skeden av anbudsproceduren. Detta innebär att en upphandlande myndighet inte får anta ett anbud som inte uppfyller kraven enligt underlaget för upphandlingen och inte heller göra prövningen mot andra kriterier än de som funnits med i upphandlingsunderlaget.

Brandskyddsansvarig

I de särskilda föreskrifterna anges i punkt SF5.512, Entreprenörens brandskyddsansvarige, följande:

E ska utse en brandskyddsansvarig vars brandskyddskompetens kan bestyrkas. Den brandskyddsansvariges namn anges i anbud.

Schindler har gjort gällande att anbuderna från S:t Erik och Thyssen borde ha förkastats då inget av anbuderna namnger någon brandskyddsansvarig. Fastighetskontoret har anfört att vad som anges i de särskilda föreskrifterna är avtalsvillkor och krav under entreprenadtiden och inte någonting som anbudsgivaren ska redogöra för i anbudet samt att det är en felskrivning att den brandskyddsansvariges namn ska anges i anbudet då detta rätteligen ska ske i kontraktet. Fastighetskontoret menar att de funktioner som ska namnges i anbudet anges i anbudsformuläret. Fastighetskontoret har vidare uppgett att kravet på att ange brandskyddsansvarig med namn inte har någon egentlig betydelse för upphandlingen och utförandet av uppdraget, varför det vore oproportionerligt att diskvalificera en anbudsgivare av den anledningen att denne inte har namngett någon brandskyddsansvarig i anbudet.

Förfrågningsunderlaget i upphandlingen består, förutom av dokumentet särskilda föreskrifter, även av dokumenten upphandlingsföreskrifter, anbudsformulär och tekniska föreskrifter. I de särskilda föreskrifterna anges i punkt SF3.1, Organisation och personal, bl.a. följande: Entreprenören ska i anbud redovisa sin planerade organisation för uppdragets genomförande i enlighet med upphandlingsföreskrifterna.

I upphandlingsföreskrifterna anges under rubriken UF3.31, Anbuds form och innehåll, bl.a. följande: Anbudsgivaren ska i anbudet ange sitt ombud, dels under anbudstiden, dels under uppdragstiden. Även övriga nyckelpersoner som efterfrågas i förfrågningsunderlaget ska namnges.

Anbud ska lämnas i enlighet med anbudsformulär.

I anbudsformuläret ska anbudsgivaren presentera sin organisation genom att namnge följande personer: platschef, arbetsledare, miljöansvarig och kvalitetsansvarig.

Således anges i de särskilda föreskrifterna att den planerade organisationen ska redovisas i enlighet med upphandlingsföreskrifterna och i upphandlingsföreskrifterna anges att anbud ska lämnas i enlighet med anbudsformuläret. Förvaltningsrätten anser därför, särskilt med beaktande av att vilken personal som ska namnges i anbudet är något olika formulerad i dokumenten upphandlingsföreskrifter, särskilda föreskrifter och anbudsformulär, att anbudsgivarna får anses ha uppfyllt kravet på att namnge nyckelpersoner genom att namnge de funktioner som efterfrågas i anbudsformuläret. Med beaktande av hur förfrågningsunderlaget i dess helhet är utformat skulle det enligt förvaltningsrättens mening snarast strida mot transparensprincipen att förkasta ett anbud av den anledningen att anbudsgivaren inte har namngett någon brandskyddsansvarig i anbudet eftersom detta krav inte framgår av anbudsformuläret. Formuleringen i de särskilda föreskrifterna punkt SF5.512 är olycklig. Förvaltningsrätten anser dock inte att vad Schindler har

anfört i denna del utgör skäl att utesluta S:t Eriks eller Thyssens anbud från utvärdering i upphandlingen.

Undertecknande av anbudet

Schindler har anfört att S:t Eriks anbud borde ha förkastats eftersom det inte uppfyller ska-kravet i upphandlingen om att anbudet ska vara undertecknat. Fastighetskontoret har uppgett att det inte finns något ska-krav i upphandlingen av innebörd att anbudet ska vara undertecknat.

I upphandlingsföreskrifterna anges bl.a. följande i punkt UF3.31, Anbudsform och innehåll:

Anbudet ska lämnas på det svenska språket och vara undertecknat av person behörig att för företaget lämna anbud.

I punkt UF3.34 i upphandlingsföreskrifterna, Anbuds lämnande, anges avseende anbud som lämnas digitalt:

Anbudsformulär måste öppnas, sparas ned, därefter fyllas i samt skrivas ut för att undertecknas. Scanna sedan in det undertecknade anbudsformuläret och ladda upp.

I punkt UF3.31 i upphandlingsföreskrifterna anges vidare ”Anbud ska lämnas i enlighet med anbudsformulär” och i anbudsformuläret finns det en rad där anbudsgivaren ska ange datum och underskrift.

Förvaltningsrätten anser att det av upphandlingsföreskrifterna tydligt framgår att det finns ett ska-krav i upphandlingen av innebörd att anbuderna ska vara undertecknade av behörig person, och detta oavsett om anbuderna lämnas i digital form eller inte. Det är ostridigt i målet att S:t Eriks anbud inte är undertecknat. Fråga är därför om S:t Eriks anbud ska uteslutas från utvärdering i upphandlingen av denna anledning.

Fastighetskontoret har gjort gällande att det vore oproportionerligt att förkasta S:t Eriks anbud av den anledningen att det inte är undertecknat av behörig företrädare för bolaget. Fastighetskontoret har vidare anfört att eftersom upphandlingen har genomförts med hjälp av en databas där anbudsgivare registreras är det tydligt varifrån ett anbud härrör.

I upphandlingsföreskrifterna punkt UF3.11 anges att det är av stor vikt att alla krav och villkor enligt förfrågningsunderlaget följs och att samtliga efterfrågade uppgifter lämnas i anbudet. Av upphandlingsföreskrifterna punkt UF3.31 följer att anbud som saknar klar och tydlig redovisning av efterfrågade uppgifter, eller innehållsmässigt inte överensstämmer med anbudsförfrågan, kan komma att förkastas. En upphandlande myndighet är bunden av de villkor den anger i förfrågningsunderlaget och ska strängt följa de kriterier som den själv har fastställt (se EU-domstolens avgöranden i mål C-336/12 Manova, punkt 40, och mål C-496/99 P CAS Succhi di Frutta, punkt 115). Ett krav på att anbudet ska vara undertecknat av en person som är behörig att lämna anbud för anbudsgivaren är ett krav som är enkelt att uppfylla för samtliga normalt omsorgsfulla anbudsgivare. Kravet kan inte anses vara av rent formell natur eftersom bristande uppfyllelse riskerar att föranleda att en anbudsgivare som har antagits av olika skäl inte vill stå fast vid anbudet. Förvaltningsrätten anser därför inte att det är oproportionerligt att utesluta en anbudsgivare som har underlåtit att underteckna ett anbud när det finns ett uttryckligt krav på att anbudet ska vara undertecknat. Omständigheten att anbudet har lämnats elektroniskt via en databas där anbudsgivare registrerar sig för att kunna lämna anbud ändrar inte denna bedömning, särskilt som det i upphandlingsföreskrifterna uttryckligen anges att även anbud som lämnas elektroniskt ska vara undertecknade. Förvaltningsrätten anser därför att Fastighetskontoret har agerat i strid med likabehandlingsprincipen genom att utvärdera S:t Eriks anbud trots att det inte är undertecknat.

Serviceintervaller

I de tekniska föreskrifterna anges i punkt TF7.21, Funktionskrav, följande: Entreprenören ska föreslå serviceintervaller och bifoga arbetsinstruktioner för att uppnå funktionskrav och övriga krav. Arbetsbeskrivningen ska innehålla minst serviceåtgärder vid besök, förebyggande åtgärder vid besök, städning och rengöringspunkter vid besök samt intervaller enligt angiven prioritet i hisslistan. Gäller för hissar lyftbord samt rulltrappor enligt objektsförteckning.

Schindler har anfört att S:t Erik inte har lämnat en dylik redogörelse för serviceintervaller i sitt anbud, vilket enligt Schindler utgör grund för att utesluta S:t Eriks anbud ur upphandlingen. Fastighetskontoret har uppgett att det aktuella kravet i de tekniska föreskrifterna inte behöver vara uppfyllt i samband med anbudsinlämnandet utan att det är ett krav som ska uppfyllas under entreprenadfasen av den antagne anbudsgivaren. Fastighetskontoret har även anfört att oavsett när det aktuella kravet ska vara uppfyllt har S:t Erik i sitt anbud lämnat tillräckliga uppgifter för att uppfylla kravet på redogörelse för serviceintervaller.

Förvaltningsrätten konstaterar att det i upphandlingsföreskrifterna punkt UF3.52, Prövning av anbud (Utvärdering), anges att det anbud som har lämnat det ekonomiskt mest fördelaktiga priset kommer att antas. För att fastställa det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet används nedjusteringsfaktorer som innebär att totalpriset kan räknas ned med maximalt 40 procent. Det finns två nedjusteringsfaktorer som vardera kan ge en nedjustering av priset med maximalt 20 procent. En av dessa nedjusteringsfaktorer är serviceintervaller. Härom anges följande:

Entreprenören ska föreslå serviceintervaller och bifoga arbetsinstruktioner för att uppnå funktionskrav och övriga krav på de hisstyper och rulltrappor

enligt objektsförteckning. Arbetsbeskrivningen ska innehålla serviceåtgärder vid besök, förebyggande åtgärder vid besök, städning och rengöringspunkter vid besök samt intervaller för besök enligt angiven prioritet i hisslistan.

0-5 p På bedömning av hur väl funktionsbeskrivningen lever upp till funktionskraven och prioriteringsordningen.

För att kunna utvärdera ovanstående bifogas:

Beskrivning av entreprenörens tänkta serviceintervall per hiss och övriga objekt ska bifogas anbud.

Av upphandlingsprotokollet framgår att samtliga utvärderade anbudsgivare, inklusive S:t Erik, har fått samma nedjusteringsfaktor vad gäller serviceintervall. Redogörelsen för serviceintervall har således utvärderats i upphandlingen och förvaltningsrätten anser därmed att det finns ett ska-krav av innebörd att denna ska vara inlämnad i samband med anbudet. Det finns därför anledning att pröva om S:t Erik har uppfyllt detta krav.

S:t Erik har angett serviceintervaller i en bilaga till anbudet. Då det i upphandlingsföreskrifterna anges att bedömningen även avser funktionsbeskrivningen kan det aktuella kravet dock inte anses uppfyllt om inte anbudsgivaren utöver att ange serviceintervaller även bifogar en arbetsbeskrivning som innehåller en redogörelse för vad som kommer att utföras vid respektive servicetillfälle. Enligt förvaltningsrättens mening innehåller S:t Eriks anbud inte någon sådan arbetsbeskrivning. Fastighetskontoret har gjort gällande att vad S:t Erik har angett under rubrikerna "Serviceuppdrag" och "Förebyggande åtgärder" i en bilaga till anbudet benämnd "Information om miljö-, arbetsmiljö och kvalitetsledningssystem" är tillräckligt för att uppfylla kravet på en arbetsbeskrivning. Förvaltningsrätten anser dock att vad som härvid anförs av S:t Erik endast anger hur S:t Erik generellt sett avser att arbeta med serviceuppdrag och med förebyggande åtgärder, inte hur det specifika arbetet under ett enskilt serviceuppdrag kommer att gå till. S:t Eriks anbud kan därför inte anses uppfylla kraven vad gäller angivande av

arbetsbeskrivning. Genom att trots det utvärdera S:t Eriks anbud har Fastighetskontoret handlat i strid med likabehandlingsprincipen.

Skada m.m.

Förvaltningsrätten har ovan konstaterat att S:t Eriks anbud inte uppfyller ska-kraven vad gäller undertecknande av anbud och angivande av serviceintervaller inklusive arbetsinstruktioner. För att ett ingripande i upphandlingen ska bli aktuellt krävs dock enligt 16 kap. 6 § LOU även att Schindler har lidit skada av att Fastighetskontoret har handlat i strid med LOU. Enligt tilldelningsbeslutet i upphandlingen har S:t Erik tilldelats kontrakt avseende områdena FSK och IDF. Vad gäller FSK har Schindler i utvärderingen placerats på andra plats efter S:t Erik och Schindler måste därför anses ha lidit skada av att S:t Eriks anbud har utvärderats. Beträffande IDF har Schindler i utvärderingen placerats på tredje plats efter S:t Erik och Thyssen. Förvaltningsrätten finner inte att vad Schindler har anfört i målet innebär att Fastighetskontoret kan anses ha handlat i strid med LOU vad gäller utvärderingen av Thyssens anbud. Schindler kan därför inte anses ha lidit skada av att S:t Erik har tilldelats kontrakt beträffande IDF då även Thyssens anbud har ansetts vara ekonomiskt mer fördelaktigt än Schindlers anbud avseende detta område.

Schindler har således lidit skada av att S:t Erik har tilldelats kontrakt avseende området FSK trots att S:t Erik inte har uppfyllt ska-kraven i upphandlingen vad gäller undertecknande av anbudet och bifogande av arbetsinstruktioner. Felet i upphandlingen är av sådant slag att rättelse är tillräckligt då felet inte har uppstått under det konkurrensuppsökande skedet. En rättelse kan därmed ske genom en ny utvärdering av anbudet.

Sammanfattningsvis finner förvaltningsrätten således att Schindlers ansökan delvis ska bifallas på så sätt att upphandlingen får avslutas först sedan rät-

telse har gjorts på så sätt att Fastighetskontoret vidtar en ny prövning av anbudena avseende anbudsområdet FSK i enlighet med vad som framgår av skälen för denna dom. Schindlers ansökan om överprövning ska i övrigt avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga (DV 3109/1A LOU).

Souléf Sellidj
Förvaltningsrättsfiskal

Föredragande har varit Cecilia Larsson.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm. **Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.**

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress

där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.

2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I vissa mål får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. Detta gäller mål om överprövning enligt:

- lagen (2007:1091) om offentlig upphandling,
- lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster, eller
- lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet.

I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.